

Астахов Д. С.,
*кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри конституційного,
адміністративного та трудового права
Національного університету «Запорізька політехніка»*

РОЛЬ ЕЛЕКТРОННОГО РЕЗИДЕНТСТВА НА ШЛЯХУ ДО СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ ЯК ІНВЕСТИЦІЙНО ПРИВАБЛИВОЇ ДЕРЖАВИ У СВІТІ

THE ROLE OF E-RESIDENCY ON THE WAY TO BECOMING UKRAINE AS AN INVESTMENT-ATTRACTIVE COUNTRY IN THE WORLD

У статті розглянута така новела українського законодавства, як електронне резидентство та його роль у інвестиційній привабливості України. Крім того розглянуто історію заснування інституту електронного резидентства в Україні та світі. Окремо висвітлено процедуру реєстрації іноземних громадян у якості електронного резидента в Україні. Розглянуто наявні проблеми в процедурі реєстрації електронним резидентом. Наведено недоліки нормативно-правової бази українського законодавства у сфері електронного резидентства. Також у статті розкрито відмінності електронного резидентства від понять резидента, нерезидента, фізичної особи-підприємця, фізичної особи та розкрито поняття електронного резидентства, як особливого правового режиму взаємодії іноземних громадян та держави Україна. Докладно розглянуто проект Закон України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законів України щодо особливостей оподаткування підприємницької діяльності електронних резидентів" та нормативно-правові акти, що планувалось змінити, докладно описано ті зміни які так і не були прийняті Верховною радою України та не були закріплені у самому законі. Висвітлено проблеми оподаткування електронного резидентства та відмінності оподаткування електронного резидента від фізичних осіб-підприємців. Додатково розглянуто процедуру отримання реєстраційного номеру облікової картки платника податків та її особливості при реєстрації особи іноземця електронним резидентом, у випадку вже наявності або відсутності реєстраційного номеру облікової картки платника податків. Зазначено держави, що планують запровадити електронне резидентство у майбутньому. Проведено аналіз інституту електронного резидентства на початку його існування та його роль у інвестиційній привабливості України. Висвітлено світовий досвід електронного резидентства та коротко описано особливості цього інституту в республіці Естонія та Республіці Литва. Надано висновки, зроблені з поточного стану українського законодавства в області електронного резидентства та запропоновано перспективи розвитку інституту Електронного резидентства.

Ключові слова: *електронне резидентство, податкові реформи, підприємництво, технології, інвестиційний клімат.*

This article discusses a new development in Ukrainian legislation, namely electronic residency and its role in Ukraine's investment attractiveness. The history of the establishment of electronic residency in Ukraine and worldwide is also examined. The procedure for registering foreign citizens as electronic residents in Ukraine is highlighted separately, as are the existing problems in the registration process. The article lists the shortcomings of the legal framework of Ukrainian legislation in the field of electronic residency. The article also explains the differences between electronic residency and the concepts of resident, non-resident, individual entrepreneur, and individual, and describes the concept of electronic residency as a special legal regime for the interaction of foreign citizens and the state of Ukraine. The article provides a detailed analysis of the draft law of Ukraine "On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Some Other Laws of Ukraine Regarding the Features of Taxation of Business Activities of Electronic Residents" and the regulatory acts that were planned to be changed. The changes that were not adopted by the Verkhovna Rada of Ukraine and were not enshrined in the law are also described in detail. The article highlights the problems of taxation of electronic residency and the differences in taxation of electronic residents from individual entrepreneurs. In addition, the article examines the procedure for obtaining a registration number of a taxpayer registration card and its peculiarities when registering a foreigner as an electronic resident in the case of the presence or absence of a registration number of a taxpayer registration card. The states that plan to introduce electronic residency in the future are also mentioned. An analysis of the institute of electronic residency at the beginning of its existence and its role in Ukraine's investment attractiveness is conducted. The global experience of electronic residency is highlighted, and the features of this institute in the Republic of Estonia and the Republic of Lithuania are briefly described. The

article provides conclusions drawn from the current state of Ukrainian legislation in the field of electronic residency and proposes perspectives for its improvement.

Key words: *electronic residency, special legal regime, taxation of electronic residency, global experience of electronic residency, technologies, investment climate.*

6 жовтня 2022 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законів України щодо особливостей оподаткування підприємницької діяльності електронних резидентів», що вступив у законну силу 01 квітня 2023 року. Електронне резидентство є новелою українського законодавства, у зв'язку з тим що зміни до податкового кодексу України та інших законодавчих актів зокрема закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» регулюють правовідносини, що виникають між іноземними громадянами, що надають послуги не резидентам України та державою Україна, що надає таким особам адміністративні послуги з можливості отримання відповідних кваліфікованих електронних довірчих послуг, що полягають у реєстрації в інформаційній системі «Е-резидент», що є частиною єдиного державного веб-порталу електронних послуг. Згідно п 14.1.56-6 Податкового кодексу України електронний резидент(е-резидент) – іноземець, який досяг 18-річного віку, не є податковим резидентом України, отримав відповідні кваліфіковані електронні довірчі послуги та інформація про якого внесена до інформаційної системи «Е-резидент», тобто формування в українському законодавстві інституту «Е-резидентства» є спрямованим на залучення до України додаткових інвестицій, та притоку фінансових мас з за кордону, що поліпшує інвестиційну привабливість нашої країни [1].

При реєстрації у системі «Е-резидент» іноземці отримують можливість отримати податковий номер України та зареєструватися, як фізична особа-підприємець третьої групи спрощеної системи оподаткування з оплатою податків у розмірі п'яти відсотків від доходу у лімітах визначених для третьої групи спрощеної системи оподаткування. При перевищенні зазначених лімітів «Е-резидент» сплачує податки у розмірі п'ятнадцяти відсотків від доходу, що фактично прирівнює «Е-резидента» до фізичної особи-підприємця третьої групи

спрощеної системи оподаткування та спрямований фактично на залучення до цієї програми іноземних ай-ті спеціалістів.

Крім того законодавець чітко розділяє поняття резидента, нерезидента та «Е-резидента» оскільки під «Е-резидентством» мається на увазі особливий правовий режим правовідносин держави Україна та іноземних громадян суттєво відмінний від понять резидентства та нерезидентства.[1]

До того ж у тексті змін до Податкового кодексу України визначено обмеження для іноземців, що не можуть отримати статус «Е-резидента» цей перелік визначено у ч. 2 ст. 70-1 Податкового кодексу України. Зокрема не можуть отримати статус «Е-резидента» громадяни України, особи без громадянства, іноземці, які мають право на постійне проживання в Україні чи є податковими резидентами України, особи, які отримують доходи з джерелом походження з України за товари, роботи, послуги (крім пасивних доходів), особи, які є громадянами (підданими), резидентами або особами, місцем постійного проживання (перебування, реєстрації) яких є держави (юрисдикції), не включені до Переліку держав, громадяни або резиденти яких можуть набути статус електронного резидента (е-резидента) [3].

Окремої уваги заслуговує процедура регулювання «Е-резидентства» Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань», який відділяє поняття фізичної особи-підприємця та «Е-резидента», а саме, як зазначено у п. 1 ч. 1 ст. 18 зазначеного закону «для державної реєстрації фізичною особою-підприємцем подаються такі документи: заява про державну реєстрацію фізичної особи - підприємця, в якій може зазначатися прохання про реєстрацію такої особи платником податку на додану вартість та/або обрання спрощеної системи оподаткування або інформація про набуття особою статусу електронного резидента (е-резидента)», що фактично прирівнює особу «Е-резидента» до платника єдиного податку третьої групи спрощеної

системи оподаткування, але беручи до уваги, що іноземні громадяни, які є «Е-резидентами» не мають жодних доходів та фінансових інтересів на території України створює окремий правовий режим діяльності «Е-резидента» [5]. Крім того відмінність є і у процесі припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця та «Е-резидента» про, що зазначено у п. 3, 4 ч. 4 ст. 18 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань», а саме фізична особа-підприємець може припинити свою підприємницьку діяльність шляхом подання заяви про припинення підприємницької діяльності та у разі смерті фізичної особи підприємця шляхом подання заінтересованими особами свідоцтва про смерть фізичної особи-підприємця тоді, як припинення підприємницької діяльності «Е-резидента» проводиться шляхом подання «Е-резидентом» заяви про скасування статусу електронного резидента або у випадку прийняття рішення центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері цифрової економіки, про анулювання статусу електронного резидента [5].

Крім того, якщо звернутись до історії заснування інституту «Е-резидентства» то слід згадати, що ще 25.06.2020 року відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про реалізацію експериментального проекту із запровадження та реалізації в Україні електронного резидентства» № 648 було розпочато реалізацію проекту щодо створення в Україні інституту електронного резидентства. Електронне резидентство є статусом, який надає можливість іноземцю або особі без громадянства, яка досягла вісімнадцятирічного віку, отримувати кваліфіковані електронні довірчі послуги, електронні послуги, відкривати банківські рахунки в Україні, що дає розуміння того, що інститут «Е-резидентства» не був поспішним рішенням, а його пропрацювання проходило майже три роки [2]. Крім того відповідно до пояснювальної записки до проекту Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування підприємницької діяльності електронних резидентів» № 212д9/1-2021/94627

від 16.03.2021 року метою прийняття проекту зазначеного закону є оптимізація сучасної податкової системи та іншого законодавства в Україні у зв'язку з проведенням експерименту із запровадження та реалізації в Україні електронного резидентства, що дозволить іноземцям та особам без громадянства, які набули статусу електронного резидента та зареєстрували себе фізичною особою-підприємцем, здійснювати підприємницьку діяльність та сплачувати податки в Україні без залишення країни проживання (перебування) [4]. Крім того у зазначеній вище пояснювальній записці зазначено, що проектом закону також запропоновано норму, згідно з якою «Е-резидент» підприємець може здійснювати виключно такі види господарської діяльності: видання комп'ютерних ігор (58.21 КВЕД); видання іншого програмного забезпечення (58.29 КВЕД); комп'ютерне програмування (62.01 КВЕД); інша діяльність у сфері інформаційних технологій і комп'ютерних систем (62.09 КВЕД); оброблення даних, розміщення інформації на веб-вузлах і пов'язана з ними діяльність (63.11 КВЕД), повинно було суттєво звужити та обмежити проведення «Е-резидентами» господарської діяльності, але з іншого боку цей крок є обґрунтованим враховуючи специфіку самого суб'єкту «Е-резидента» та його правового статусу в Україні [4]. У законі також передбачено положення, згідно з яким «Е-резидент» підприємець для здійснення підприємницької діяльності має право на відкриття рахунку лише в одній самостійно обраній ним банківській установі на території України, що є достатнім для проведення нормальної господарської діяльності «Е-резидентом» підприємцем та не дає можливості для різноманітних маніпуляцій банківською системою України, однак це положення не було включено до Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законів України щодо особливостей оподаткування підприємницької діяльності електронних резидентів» [2]. Зазначеним проектом закону пропонувалось доповнити статтю 1087 Цивільного кодексу України частиною четвертою, якою передбачити порядок проведення розрахунків фізичних осіб-підприємців, що зареєстровані електронними резидентами, виключно у безготівковій формі, однак

дані зміни не були внесені законодавцем, хоча на мій погляд вказана норма є досить логічною та не суперечить і не ускладнює функціонування інституту «Е-резидентства» [8]. Беручи до уваги наведене простежується цільова група підприємців на яку спрямований інститут «Е-резидентства» в Україні, а саме це фахівці в галузі Ай-ті індустрії.

Також хотілося б зупинитись на порядку реалізації експериментального проекту із запровадження та реалізації в Україні електронного резидентства затвердженого постановою кабінету Міністрів України від 25 червня 2020 р. № 648 який фактично став основою та початком формування інституту «Е-резидентства» в Україні. Що цікаво це не звичний випадок коли порядок реалізації певних законодавчих змін затверджується після прийняття відповідних змін до законодавчих актів України, а навпаки порядок затверджено кабінетом міністрів ще у 2020 році тобто за три роки до внесення відповідних змін до законодавства України, а саме Податкового кодексу України та інших нормативно правових актів. При чому зазначений порядок після фактичної легалізації інститут «Е-Резидентства» не зазнав жодних змін та залишився у первісному вигляді та фактично став основою для Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законів України щодо особливостей оподаткування підприємницької діяльності електронних резидентів», що фактично його легалізував та надав податкове та адміністративно процедурне підґрунтя для впровадження «Е-резидентства». Слід також зазначити, що п. 3 постанови кабінету Міністрів України від 25 червня 2020 р. № 648 «Про реалізацію експериментального проекту із запровадження та реалізації в Україні електронного резидентства» встановлено, що набуття статусу електронного резидентства не надає жодних переваг щодо перебування на території України та перетинання державного кордону України, отримання дозволу на тимчасове або постійне проживання в Україні, прийняття до громадянства України, визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, порівняно з іншими іноземцями та особами без громадянства відповідно до законодавства, що дає зрозуміти та гарантувати, що

реєстрація іноземцем «Е-резидентом» не буде спрямована ним на жодні інші цілі крім ведення господарської діяльності з надання послуг та продажу товарів не резидентам України [7]. Зазначене є так званим запобіжним заходом, що з одного боку звужує коло бажаючих стати «Е-резидентом» для отримання пільг при отриманні громадянства, або отримання посвідки про тимчасове або постійне місце проживання в Україні, а з іншого фокусує адміністративну послугу «Е-резидентства» лише на веденні бізнесу з можливістю оплати податків до українського бюджету. Щодо практичних дій з реєстрації іноземців як «Е-резидентів» слід зазначити, що повний їх перелік зазначено у порядку реалізації експериментального проекту із запровадження та реалізації в Україні електронного резидентства. Так заява про надання статусу електронного резидентства (далі – заява) подається в електронній формі через Портал Дія особами, які пройшли процедуру електронної реєстрації та створили власний обліковий запис на Порталі Дія. До заяви додається копія паспортного документа заявника в електронній формі та інформація від компетентних органів іноземної держави громадянської належності або держави постійного проживання про факт відсутності/наявності відомостей про притягнення до кримінальної відповідальності на території зазначеної держави [7].

Заява подається англійською мовою. Слід зазначити, що мова спілкування з адміністратором та листування з порталом «Дія» визначається, як англійська для уніфікації та зручності, як міжнародна мова спілкування. Після отримання заяви Адміністратор здійснює її розгляд предмет правильності та повноти заповнення, наявності копій документів, відповідності відомостям, зазначеним у них, відомостям, зазначеним у заяві. У разі відсутності копій документів або невідповідності їх зазначеним відомостям Адміністратор повідомляє заявнику про це шляхом надсилання листа на адресу електронної пошти, зазначену під час його реєстрації на Порталі Дія.

Коли заява та копії доданих документів відповідають установленим вимогам, адміністратор створює обліковий запис заявника в системі та вносить до нього відомості про заявника. Протягом одного робочого дня після реєстрації

облікового запису в системі адміністратор формує і надсилає запит про проведення перевірки відомостей щодо заявника до МВС та СБУ на предмет наявності або відсутності заборон або обмежень щодо набуття заявником статусу електронного резидентства. Порядок обміну відомостями, необхідними для проведення такої перевірки, здійснюється в порядку, визначеному Мінцифри разом з МВС та СБУ, однак зазначений поряд Мінцифри на сьогоднішній момент не є визначеним у нормативно правових актах [7].

Протягом 20 днів після надходження запиту від адміністратора МВС разом із СБУ у межах своєї компетенції перевіряють (зокрема в банках даних Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерполу, а також Європейського поліцейського офісу – Європолу в рамках, установлених міжнародними договорами України) наявність або відсутність інформації про те, що заявник не притягувався в Україні до кримінальної відповідальності за вчинення злочину, причетність до діяльності, яка становить загрозу національній безпеці України та чи не перебуває заявник у міжнародному розшуку, про що формують та подають адміністратору відповідний звіт. У разі коли запит потребує надання великого обсягу інформації або пошуку інформації серед значної кількості даних, органи МВС та СБУ можуть продовжити строк розгляду запиту до 10 робочих днів з обґрунтуванням такого продовження. Повідомлення про продовження строку надсилається адміністратору в письмовій формі не пізніше п'яти робочих днів з дня надходження запиту.

У свою чергу адміністратор протягом 10 робочих днів після надіслання запиту до МВС та СБУ проводить перевірку наявності відомостей про заявника в переліку осіб, пов'язаних з провадженням терористичної діяльності або стосовно яких застосовано міжнародні санкції, затвердженому наказом Держфінмоніторингу від 7 жовтня 2010 р. № 183, а також перевіряє інформацію щодо застосування до заявника спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів, передбачених Законом України «Про санкції». У разі відсутності інформації про заявника в зазначеному переліку адміністратор здійснює пошук інформації, визначеної у підпункті 2 пункту 2 Поряд-

ку формування переліку осіб, пов'язаних з провадженням терористичної діяльності або щодо яких застосовано міжнародні санкції, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 листопада 2015 р. № 966 (Офіційний вісник України, 2015 р., № 96, ст. 3288), на офіційному веб-сайті ООН. За результатами проведення перевірок органи МВС та СБУ та адміністратор складають звіти про результати проведення перевірки та розміщують відповідні записи у системі. При чому слід зазначити, що наявність інформації про вчинення заявником тяжких та/або особливо тяжких злочинів в Україні або на території іншої держави, перебування заявника у міжнародному розшуку, наявність відомостей про заявника у переліку осіб, пов'язаних з провадженням терористичної діяльності або щодо яких застосовано міжнародні санкції, відомостей, які є підставами для внесення заявника до зазначеного переліку, а також відомостей про застосування до заявника спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів відповідно до Закону України «Про санкції» є підставами для відмови заявнику в набутті ним статусу електронного резидентства, про що адміністратором вноситься відповідний запис до системи та причини, що унеможливають набуття заявником статусу електронного резидентства, такому заявнику не повідомляються. У разі відсутності підстав, що унеможливають набуття статусу електронного резидентства, адміністратор надсилає через Портал Дія з використанням системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів до ДПС запит в електронній формі, який містить передбачену пунктом 70.2 статті 70 Податкового кодексу України інформацію про заявника (англійською мовою з перекладом такої інформації українською мовою) для здійснення резервування реєстраційного номера облікової картки платника податків. Протягом одного робочого дня державна податкова служба України здійснює заходи щодо перевірки наявності попередньої реєстрації особи в Державному реєстрі фізичних осіб – платників податків з метою встановлення того факту, що особа раніше не була зареєстрована в Державному реєстрі Державної податкової служби України у порядку, визначеному Податковим кодексом України.

У разі коли, за даними ДПС, буде встановлено, що особа раніше вже була зареєстрована в Державному реєстрі, та дані про особу, які надійшли від адміністратора, збігаються з даними про особу, наявними в Державному реєстрі, до Державного реєстру вноситься позначка щодо подання особою заяви на набуття статусу електронного резидентства, в іншому випадку відомості про заявника вносяться до Державного реєстру Державної податкової служби України та резервується реєстраційний номер облікової картки платника податків. За результатом проведених перевірочних та реєстраційних процедур адміністратор через Портал Дія повідомляє консульській посадовій особі закордонної дипломатичної установи про резервування реєстраційного номера облікової картки платника податків для заявника, а консульська посадова особа протягом одного робочого дня після надходження такого повідомлення визначає дату та час для проведення ідентифікації заявника та виконання інших, передбачених цим Порядком, дій та надсилає заявнику запрошення в електронній формі через Портал Дія [7].

Наведений порядок реєстрації «Е-резидентства» є досить громіздким і як ми бачимо не допрацьованим, що суттєво погіршує привабливість такої послуги, однак не слід забувати, що цей державний проект є експериментальним та буде проходити своє доопрацювання, шляхом практичної його реалізації. Причому як вже було наведено після внесення змін до Податкового кодексу України та інших нормативно-правових актів для запровадження інституту «Е-резидентства» залишаються правові прогалини у вигляді не готовності нормативно-правових актів Мінцифри. Також поточна не готовність програмних алгоритмів, які б давали можливість автоматизувати процес реєстрації «Е-резидентом» та суттєво скоротити строки реєстрації особи, як «Е-резидента» дає зрозуміти, що дана процедура буде доопрацьована тому, що у такому вигляді ця послуга не є бездоганною.

Сама ідея запровадження інституту «Е-резидентства» є досить прогресивною та спрямованою на покращення інвестиційної привабливості України дією, що у час воєнної агресії Росії проти України є доволі сміливим кроком спрямованим на залучення до нашої

держави додаткових коштів, та залучення іноземних підприємців для роботи з нашою державою.

Однак беручи до уваги закордонний досвід роботи інститут «Е-резидентства» слід сказати, що цей шлях є досить важливим та перспективним для України. Тому, що наприклад в Естонії де інститут «Е-резидентства» існує з першого грудня дві тисячі чотирнадцятого року вже нараховується близько ста тисяч «Е-резидентів», які у свою чергу заснували майже двадцяти трьох тисяч цифрових компаній, які працюють та забезпечують надходження до бюджету Естонії. Крім того інститут «Е-резидентства» у дві тисячі двадцять першому році було засновано ще в одній державі Європейського союзу, цією державою є Литва, яка фактично запозичила Естонську модель «Е-резидентства» з певними обмеженнями та відмінностями.

Щодо перспектив міжнародного розвитку «Е-резидентства» слід зазначити, що заснування такого інституту є у планах таких країн як США, Японія та Сінгапур.

Сподіваємось, що українське «Е-резидентство» зможе стати привабливим для іноземних Ай-ті спеціалістів та протягом певного часу скласти конкуренцію естонському та литовському «Е-резидентству». Залучення додаткових міжнародних інвестицій та перетворення України у досить великий Ай-ті вузол дасть змогу Україні у воєнний та післявоєнний час пришвидшити відновлення економіки та в цілому відбудову країни.

Розглянувши «Е-резидентство», як новелу українського законодавства слід зазначити, що цей крок є досить прогресивним та сміливим, особливо, якщо враховувати, що це було здійснено під час воєнного часу у нашій країні. Цей крок, як вже було зазначено спрямований на залучення інвестицій в Україну та поповнення державного бюджету за рахунок сплачених «Е-резидентами» податків та єдиного соціального внеску. «Е-резидентство» повинно підвищити статус Української держави на міжнародній арені, як в економічному плані так і, як прогресивної цифрової держави, що гідна вступити до Європейського союзу [6].

Однак зручність та привабливість такого сервісу для цільової аудиторії

«Е-резидентства» покаже лише час та здатність до його вдосконалення на що буде потрібні не лише талановиті спеціалісти а й політична воля українського суспільства, на шляху становлення України, як інвестиційно-привабливої та сучасної держави.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Податковий кодекс України : Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI : станом на 28 квіт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 28.04.2023).
2. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III: станом на 28 квіт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 28.04.2023).
3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законів України щодо особливостей оподаткування підприємницької діяльності електронних резидентів: Закон України від 06.10.2022 № 2654-IX: станом на 05 бер. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2654-20#Text> (дата звернення: 20.04.2023).
4. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування підприємницької діяльності електронних резидентів»: URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/pubFile/614885> (дата звернення: 15.03.2023).
5. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 № 755-IV: станом на 01 квіт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text> (дата звернення: 22.04.2023).
6. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 № 2464-VI: станом на 01 квіт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text> (дата звернення: 21.04.2023).
7. Про реалізацію експериментального проекту із запровадження та реалізації в Україні електронного резидентства: Постанова Кабінету Міністрів України; Порядок від 25.06.2020 № 648: станом на 26 черв. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/648-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.03.2023).
8. Цивільний кодекс України: Постанова Кабінету Міністрів України; Кодекс України; Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV: станом на 28 квіт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 25.04.2023).